

Izjavi vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniki prostori:
2607 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2607 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 13. AVGUSTA (AUGUST 13), 1936. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 160

Ameriški konzuli na Španskem morajo biti strogo nevtralni

Državni department naznanja, da zahtevi iz Španije po ameriških letalih ne bo ugodeno. Amerika se ne pridruži nobenemu paktu nevtralnosti kakor je urgirala Francija. Hitlerjeva letala z nacističnimi piloti prihajajo v Španijo. Španska vlada poroča o novih uspehih

Ameriška nevtralnost
Washington, D. C., 12. avg. — Ameriški državni tajnik William Phillips je včeraj objavil instrukcije, ki jih je ameriška vlada poslala ameriškim konzulom v Španiji. Konzuli so prejeli navodilo, da morajo biti strogo nevtralni v španski civilni vojni. Ameriški konzulski zakon se sicer ne nanaša na Španijo, toda ameriške države bodo aplicirale svoje dobro znano stališče tudi na civilno vojno v španski republiki, pravi Phillips.
Phillips dalje naznanja, da namože ameriškim konzulom v Španiji, ki so hkrati opomin nekaterih ameriških družbam, ki izdajajo letala in katera so prešla iz Španije na aeroplane. Nevtralnostni zakon, apliciran na Španijo, zabranjuje izvrševanje takih naročil. Iz Philipsovega naznanila ni razvidno, katera španska stranka, vlada ali fašisti, je vprašala za ameriška letala.

Francija želi sodelovanje
Pariz, 12. avg. — Neuradno poročilo se glasi, da je Blumova vlada neformalno vprašala Združene države, če se hočejo pridružiti nevtralnostnemu dogovoru, ki ga imajo na civilno vojno v Španiji. Uradni krogi ne potrjujejo te vesti, a je tudi ne zanikajo; njih pojasnilo je, da je bilo povabilo evropskim državam na nevtralnost poslano tudi v Washington v svrhu informacij.
Oficijska vest pravi, da se je včeraj deset držav odzvalo za nevtralnost v principu. Dve najmojnejši državi sta Holandija in Belgija; ostale so Anglija, Nemčija, Italija, Rusija, Čehoslovadija, Belgija, Portugalska in Francija.
Španska vlada je informirala francoski zunanji urad, da se zadržuje za nevtralnostni dogovor, če se ga bodo odgovorne vlade tudi držale.

Franciji kaznovali italijanske letalce
Oudja, francoski Maroko, 12. avg. — Šest italijanskih letalcev, ki so 30. julija po zraku transportirali italijanska letala v španski Maroko in ki so vsled nezgode bili prisiljeni pristati v francoskem Maroku, je bilo včeraj obsojenih na plačilo 200 frankov vsak, ker so transportirali bojne materiale brez dovoljenja. Italijanske aeroplane s tovorom orožja in letalstva vred je francoska kolonialna vlada zaplenila.

Hitlerjeva letala za fašiste
Gibraltar, 12. avg. — Iz Sevilje poročajo, da je včeraj dospelo 25 nemških bojnih letal Junkersja modela z nacističnimi piloti in civilni obliki. Letala so bila ukradena v Cadizu, odkoder so preletela v Seviljo. Dalje je tja dospelo sedem Capronijevih aeroplanov iz Italije. Italijanski in nemški letalci so nastanjeni v hotelu Cristini v Sevilju.

Obleganje fašistov v Alcazarju
Toledo, Španija, 12. avg. — V toledski starodavni španski trdnjavi Alcazar se nahaja 1200 fašistov, ki se nočejo podati in se branijo že 21 dni, dasi je Toledo obkrožen s strani čet. Ljudske vojske oblegajo to trdnjavo z znanimi, da fašiste izstradajo. Med beguncev, ki so včeraj ušli iz trdnjave, je povedalo, v kako težkem položaju se nahajajo oblegani fašisti; z ženami in otroci. Med vojniki, kar so jih imeli,

Domače vesti

Zalostna vest iz domovine
Cleveland. — Mary Dobida in Justina Dermaša, sestri, ki živita v Clevelandu, sta bili pred kratkim obveščeni o tragični smrti njunega brata Evgena Lipičarja v Trnovem pri Gorici. Dne 6. junija t. l. je Lipičar s svojo ženo in 17-letnim sinom vred pobiral neko staro železje v okolici in pri tem je zadell ob staro granato iz svetovne vojne, katera je eksplodirala in raztrgala vse tri na kosce. Ostalo je pet nepreskrbljenih otrok v starosti od enega do 14 let. Otroke so vzeli sorodniki, toda vsakdo ima dovolj svojih otrok in sorodniki so se obrnili na omenjeni sestri v Ameriki, naj pomagata, če moreta. Sestri bosta pomagali kolikor moreta, ali to bo komaj kaplja v morje, zato se obračata na ostale rojake, posebno na svoje ožje rojake iz Primorja, da jima priskočijo na pomoč s prispevki za nesrečne sirote. Naslova obeh sester sta: Mary Dobida, 16413 Trafalgar Ave., Cleveland, O., Justina Dermaša, 18520 Chapman Ave., Cleveland, O. Vsak prispevek bo hvaležno sprejet, izkazan in odposlan na pristojno mesto.

Bombardiranje Granade
Madrid, 12. avg. — Španska vlada poroča, da so vladni letalci včeraj zmetali pet ton bomb iz višine 12,000 čevljev na Granado v južni Španiji. Naskok na drugo špansko mesto Cordoba na jugu je v teku. Na severu ljudske čete odbijajo desperatne fašistične napade na San Sebastian ob morju. V hribih nad Madridom ni nič posebnega.

Vojno sodišče v Barceloni
je obsodilo v smrt dva fašistična generala, Manuela Godeda in Alvara Burriela.

Mooney poudarja svojo nedolžnost

Nikdar ni odobral terorističnih aktivnosti
San Francisco, Cal. — Tom Mooney, sloviti delavski jetnik, je pri zaslišanju glede procedure "habeas corpus" izjavil, da je socialni graditelj, ne terorist, ko je ponovno nastopil pred razsodnikom A. E. Shawom.

"Nikdar nisem bil terorist, kajti moj poklic je poklic graditelja", je rekel Mooney. "Celo misel na umor človeka v vojni ali kjerkoli je zopna moji naturi. Nikoli v mojem življenju se nisem pretepal in nikdar nisem odobral nasilja."

Mooney je s to izjavo pobil zapriseženo izjavo Edwarda Cunha, ki je Mooneyja opisal kot nevarnega človeka, kar je dokazal s svojimi aktivnostmi pred usodno eksplozijo bombe v San Franciscu, ki je ubila deset oseb. Tega zločina sta bila obtožena Mooney in Billings in na obravnavi sta bila spoznana za kriva in obsojena na smrt. Smrti ju je rešil predsednik Wilson, ki je pri tisti na sodišče, da je obsodbo spremenilo v dosmrtno ječo. Cunha, ki je pri tem zaslišanju ponovno pričal proti Mooneyju, je bil prvi Mooneyjev prosekutor.

Mooney je pred razsodnikom priznal, da je bil aktiven v organizatorični kampanji med cestnimi železničarji v San Franciscu, toda zanika je obdolžitve glede teroriziranja v zvezi s temi aktivnostmi.

Francis J. Heney, član vrhovnega sodišča v okraju Los Angeles, je po konferenci z Mooneyjevim odvetnikom Geo. Davisom naznanil, da bo nastopil kot Mooneyjeva priča pred razsodnikom. Pred tridesetimi leti, ko je Davis kot prosekutor preganjal politične švindlerje, je bil obsojen v sodni dvorani. Njegovo pozicijo je potem dobil sedanji senator Hiram Johnson, ki je spravil švindlerje v zapor.

Heney je namignil, da bo pričal, da je bil Charles M. Fickert, državni pravdnik, ki je prosekutorial Mooneyja, v ozkih zvezah s cestnoželezniško družbo, ko se je Mooney trudil, da organizira njene delavce. O Fickertu je bilo že prej rečeno, da je sodeloval s komunističnimi najetji in drugimi osebami, ki so omrežile Mooneyja in Billingsa.

Mehiška vlada zatira fašizem

Fašistični general izgnan iz Mehike

Mexico City, 12. avg. — Predsednik Lazaro Cardenas je odredil izgon generala Nicolasa Rodrigueza, voditelja "zlato-srajčnikov", mehiških fašistov. Generala so posadili v vojaško letalo, ki je odletelo proti Juarezu in od tam ga je vojaška straža odpeljala do ameriške meje v bližini El Paso, Tex.

Cardenas je signal generala z namenom, da sestre fašistično gibanje v Mehiki, ki izvaja krvave spopade med levicari in fašisti. V nedavni bitki med komunističnimi skupinami v Monterreyju sta bili dve osebi ubiti.

Cardenasova vlada izvaja delavsko politiko in je poravnala veliko število stavk v zadnjih tednih s svojim odločnim nastopom proti delodajalcem. Vse te stavke so bile končane z zmago delavcev, kar je razkačilo fašiste, ki imajo podporo pri industrijskih magnatih in trgovcih. Glavna levicarska organizacija je Zveza delavcev, ki se je izrekla za poddržavljenje vseh glavnih mehiških industrij.

Lindbergh demonstiral delovanje mehaničnega srca

Copenhagen, Danska, 12. avg. — Charles A. Lindbergh, slavni ameriški letalec in dr. Alexis Carrel sta včeraj demonstrirala delovanje umetnega srca, ki ga je izumil Lindbergh, pred znanstveniki, ki so prišli sem iz vseh krajev sveta. Dr. Carrel je odgovarjal na vprašanje znanstvenikov v francoščini, Lindbergh pa je pojasnjeval mehanizem umetnega srca v angleščini. Dve uri so znanstveniki opazovali eksperimente z mehaničnim srcem, ki so bili uspešni. Demonstracije se bodo nadaljevale ves ta teden.

Sovjetska letala v Alaski

Fairbanks, Alaska, 12. avg. — Sigismund Levanovski in Viktor Levčenko, sovjetska letalca, sta včeraj priletela v to mesto iz Juneaua in pristala s svojim letalom na jezeru Harding. Iz Santa Monice, Cal., sta odletela zadnji teden. Njun načrt je polet čez severni tečaj direktno v Moskvo.

Španski delavci gradijo nov socialni red

Svobodna delavska republika na vidiku

FAŠISTIČNA FRONTA OMAJANA

Madrid. — (FP) — Fašizem, ki rad paradiira pod krinko sagovornika zakonov in reda, je vrgel Španijo v krvavo civilno vojno, da strmoglati levicarsko vlado, ki je prišla na krmilo po smagi pri zadnjih volitvah. Iz ruševin, ko se bodo razpršili vojni oblaki, se bo dvignila svobodna delavska republika. Da bodo fašisti podlegli v tej civilni vojni, o tem ni več nobenega dvoma.

S Hitlerjevo in Mussolinijevo pomočjo je šla fašistična militaristična klika na delo, da strmoglati vlado ljudske fronte in vzpostavi diktaturo. Načrt je bil, da Španija izstopi iz Lige narodov, sklene vojaško zvezo s črnosrajčniki v Italiji in rjavosrajčniki v Nemčiji in ti naj bi skupno obdali Francijo z jeklenim obročem. Zarota se je izjalovila.

Dasi so imeli fašisti večino armade na svoji strani, ko so se dvignili proti levicarski vladi, so se morali umakniti pred oboroženo delavsko armado. Člani delavske milice so se borili kot levi v guadarramskem gorovju nad Madridom. Na dan, ko je general Molla, poveljnik fašistične legije, nasnal, da bo zavzel Madrid in križal 100,000 delavcev, se je moral prav ta general umakniti pred delavsko armado.

V Barceloni, glavnem mestu Katalonije, vlada danes delavski revolucionarni odbor. Ta je že zasegel samostan na gori Serrat, izgnal klerikalne učitelje iz šol in podržavljal javne naprave. Na javnih poslopih vihrajo rdeče zastave in vladajoči razred, ki je stoletja brutalno zatiral in izkoriščal prebivalstvo, je že dobil plačilo, kakršnega je zaslužil.

Kmetje v provinci Kataloniji so okupirali zemljišča veleposesnikov. Informirani opozarjajo, da se bodo nadaljevale ves ta teden.

(Dolje na 3. strani.)

Revolta v Townsendovih vrstah

Vodja penzijskega gibanja odstavil tri direktorje

Chicago, 12. avg. — Razkol v Townsendovi organizaciji se je povečal, ko je dr. Francis E. Townsend, ustanovitelj penzijskega gibanja odstavil tri izmed enajstih direktorjev te organizacije. Naznanilo o tej akciji, katere cilj je zatrtje revolte v organizaciji, je objavil čikaški urad Townsendovega gibanja.

Prva znamenja revolte so se pokazala na konvenciji penzijske organizacije, ki se je vršila pred nekaj tedni v Clevelandu; odpor proti Townsendu se je od takrat povečal in razširil.

Direktorji, katere je Townsend vrgel iz organizacije, so dr. Clinton Wunder, bivši protestantovski pridigar, John B. Kiefer, čikaški direktor penzijskega gibanja in William Parker iz New Yorka, direktor Townsendove organizacije na vzhodu.

Nesoglasje med voditelji Townsendove organizacije se je pojavilo na clevelandski konvenciji, ko je dr. Townsend skušal pridobiti delegate, da bi v sedanjih volilnih kampanji podpirali kongresnika Williama Lemkeja, predsedniškega kandidata unjake stranke, ki ima glavno oporo pri "fathru" Coughlinu, detroit-skemu radioprijarju in Gerald L. K. Smithu, nasledniku Hueyja Longa, louisianskega diktatorja in ustanovitelja gibanja "za razdelitev bogastva".

Wunder, ki je na konvenciji reprezentiral Parkerja, je imel po zaključku konvencije tajno sejo s Kieferjem in po tej seji sta podala izjavo, da bosta podpirala predsednika Roosevelta v sedanjih volilnih kampanji. O detajlih te seje je bil dr. Townsend informiran zadnji teden, ko se je mudil v Chicagu, nakar je odstavil uporne direktorje.

"Bil sem odstavljen, ker sem se upiral Townsendu in Smithu, ki sedaj delata isto, kar meni očitata," pravi Wunder v svoji izjavi. "Penzijsko organizacijo sta prodala Coughlinu in Lemkeju. Kiefer in jaz ava si nakopala Townsendovo jezo, ker ava inštalirala, da morajo Townsendovi klubi, ki plačujejo račune, imeti kontrolo nad penzijsko organizacijo."

Organiziranje delavcev je nadloga

Chicago. — "Organiziranje delavcev je nadloga in mi jo bomo ustavili," je dejal policajski kapetan Frank Demsky, ko so se v njegovem uradu oglašili uradniki unije radijskih delavcev v spremstvu odvetnika in ga vprašali, pod kakšnimi pogoji bi on dovolil razpečavanje lista "Peoples Press" med delavci, ki so uposleni pri Zenith Radio Co. Ko mu je odvetnik pojasnil zadnji zakon, se je Demsky razjezil. "Dobro, če ste tako prebrisani, skušajte razpečavati kopije našega lista med delavci, pa boste videli, kaj se bo zgodilo," je prišel kričati. "Vse organizatorične aktivnosti med delavci v tovarni Zenith Co. so nadloga." Čikaška delavska federacija je sedaj naznanila, da bo zahtevala premestitev tega policijskega kapetana.

Eksperimenti s plinsko masko

Kabarovsk, Sovjetska unija, 12. avg. — Neki ruski vojak že nosi plinsko masko na obrazu osemnajst dni, da s to preizkušnjo dokaže, kako dolgo more človek nositi masko brez kvartilnega učinka. Vojak Gregory Dančenko odloži masko le trikrat na dan, kadar je drugače pa jo ima stalno na obrazu, ko spi, dela, pohaja kinogledališča in oprav-

LEWIS SPET IZZI-VA VODITELJE FEDERACIJE

Izjavil je, da se bo organizatorična kampanja nadaljevala

BROUN PODPRL LEWISOVO ODBOR

Washington, D. C., 12. avg. — John L. Lewis, predsednik rudarske unije in načelnik Odbora za industrijsko organizacijo (CIO), je sinoči podal novo izjavo, ki bo nedvomno poostрила civilno vojno v vrstah organiziranega. Po tajni seji voditeljev rebelnih unij je Lewis dejal, da se ne bo pokoril eksekutivi Ameriške delavske federacije, ki je zapretila tem unijam a suspenzijo, če ne bodo ustavile organizatorične kampanje med jeklarskimi in železarskimi delavci. Suspenzija bo stopila v veljavo 5. septembra, ako ne bo Lewisov odbor do tistega časa razpuščen.

"Mi bomo nadaljevali s kampanjo med neorganiziranimi delavci v industrijah masne produkcije," je dejal Lewis. "Naša taktika ne bo revidirana zaradi nepostavne akcije eksekutivnega sveta Ameriške delavske federacije, temveč bomo odločno izvajali svoje načrte, katere smo že orisali in objavili v javnosti."

Lewisov odbor je imel svojo tajno sejo, ko se je vršila konferenca Nadstrankarske delavske lige, ki je nadstrankarska le po imenu, ker ta organizacija aktivno podpira Roosevelta v sedanjih volilnih kampanji. Konferenca so se udeležili skoro vsi voditelji Lewisovega odbora. Nekateri domnevajo, da se bodo zagovorniki poklicnega unionizma obrnili proti Rooseveltu, ker se bojijo Lewisa, ki ima v tem konfliktu oporo pri predsedniku.

Lewis je včeraj naznanil, da je njegov odbor podprl Heywood Broun, predsednik Ameriškega časopisnega gilda, organizacije časopisnih delavcev. Broun je bil že imenovan za člana Lewisovega odbora in potem je podal izjavo, v kateri naglašala, da je uverjen, da bodo člani njegove organizacije podpirali načela in smernice Odbora za industrijsko organizacijo.

Grški diktator uničil svobodo tiska

Metaxas dekretiral svoje zapovedi

Atene, Grčija, 12. avg. — Grški diktator Metaxas je odredil najstrožjo cenzuro za brzojavke in telefonske depeše, prihajajoče in odhajajoče. Nadalje je diktator ukazal časopisom, da morajo ustaviti politične članke in jih nadomestiti z uradnimi poročili. Sledeče zapovedi veljajo za časopise: Listi na Grškem ne smejo pisati ničesar proti Nemčiji ali nacizmu — ne smejo poročati o zmagah španskih republikanov — ne smejo prinesiti nobenih vest iz Rusije — ničesar o domačih zločinih in samomori in ne smejo objaviti slik žensk v kopalnem kostumu, niti atletičnih slik s kratkimi hlačkami. Vsi listi morajo predložiti cenzorju odtise pred tiskanjem in vsak list mora objaviti vsaj en članek, ki bo naklonjen Metaxasovi diktaturi.

Ija druge pose. Zdravnikom je povedal, da se je tako privadil maski, da komaj čuti, da jo ima na obrazu.

Nova kriza se obeta Ameriki. (Narissal Jerger.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Zdravne drave (Ivan Čilonga) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.50 na pol leta; za Čilonga in Čilonga \$7.50 na leto, \$4.50 na pol leta; za Incontinent \$5.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cileo \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene članov po dogovoru. Rokopisi besedil in manjših slikov se ne vračajo. Rokopisi slikovne vsebine (črtice, posnetki, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v skladu, če je priložil pošto.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Mussolini in Hitler nevtralna?

Blumova vlada v Franciji že več dni pritiska na Anglijo, najceno Nemčijo in fašistično Italijo, naj se izrečejo za pakt stroge nevtralnosti z ozirom na civilno vojno v Španiji. Anglija je pripravljena, toda Nemčija in Italija se obotavljata. Hitler pravi, da tak pakt mora podpisati tudi Rusija in obenem mora sovjetska vlada jamčiti, da bo tudi tretja (komunistična) internacionala strogo nevtralna. Mussolini še ni povedal, kakšno nevtralnost on hoče s svoje strani.

To diplomatično natezanje za nevtralnost napram civilni vojni v Španiji je mlatenje prazne slame. Mi razumemo dobre želje Blumove socialistične vlade v Franciji, ampak francoski socialisti bi morali razumeti, da Mussolini in Hitler nista in ne bosta nikdar nevtralna, dokler gre za zmago ali poraz fašizma v Španiji ali kjerkoli na svetu. Oba, Mussolini in Hitler, se lahko potuhnejo, če jima bo to kazalo, ali nevtralna ne bosta nikdar.

Kako moreta biti nevtralna, ko pa delujeta na vse kriplje vsak po svoje, direktno in indirektno, da pofašistita ves svet? Kako more biti Mussolini nevtralen, ko pa poroča, da so fašisti v Italiji vedeli o pripravah fašistične vstaje v Španiji še predno je izbruhnila? Najmanjšega dvoma ni, da se je fašistični zarotnik Franco obrnil na Mussolinija za nasvete in materialno pomoč, predno je dal signal za puč — in deset dni po puču so Mussolinijeva letala že bila v Afriki!

Kakšne zveze imajo španski fašistični glavarji s Hitlerjem, ni še znano — znano pa je vsemu svetu, da so se istočasno kakor italijanska pojavila tudi nemška letala v službi španskih upornikov; obenem sta se pojavili dve nemški bojni ladji v španskih vodah in ti ladji se gibljeta očitno na strani fašističnih upornikov.

Taka je "nevtralnost" Mussolinija in Hitlerja! In taka ostane brez maske ali z masko!

Španska fašistična vstaja je bila aranžirana pod Mussolinijevim vplivom in vsekakor z njegovo vednostjo, z njegovim privoljenjem in z njegovo objubo, da bo z orožjem in strelivom pomagal španskim fašistom do zmage — kakor je to že storil. Kadarkoli in kjerkoli je treba izvršiti kakšno fašistično lumparijo, pa naj bo še tako zločinska, za prestiž in razširjenje fašizma, je Mussolini takoj v akciji. Ne čaka niti dneva. Ne obotavlja se — kakor zdaj na poziv Francije za nevtralnost. To je pokazal v Avstriji in pokazal povsod.

Hitler je pokazal isto stališče. Hitler je pokazal, da se ne briga za nobeno mednarodno akcijo, če ta akcija ne donaja kakih koristi njegovemu nacizmu. Najmanj pa bosta Hitler in Mussolini pristala iskreno na kakšno akcijo, ki ima pomagati demokraciji ali levičarjem! To je jasno kot beli dan.

Anglija, kramarska angleška vlada bi vsaj navidezno pristala na nevtralnost, kajti ona se dela, da ji je vseeno, kdo zmaga v Španiji, glavno pa je, da ostane Španija slaba. In po sedanjih civilni vojni bo Španija oslabiljena dolgo let. Ali tudi angleškim torjem ni vseeno, kdo zmaga v Španiji! Tudi oni bi radi videli fašiste kakor pa radikalno vlado v Madridu.

Kje je torej kakšna iskrena želja za nevtralnost napram Španiji? In končno: kako morejo biti francoski levičarji nevtralni, ko vendar očitno simpatizirajo in pomagajo španskim levičarjem?

Prave nevtralnosti ni in ne more biti v tem primeru. Vsa civilizirani svet je v tem oziru razdeljen v dva tabora. Reakcionarji so povsod za zmago španskih fašistov, radikalc pa za zmago španske ljudske fronte. Fašisti trobijo, da njihov boj velja marksizmu, toda mi dobro vemo, kaj se skriva pod to pretvezo.

Vse, kar je naprednega in demokratičnega, je danes pri fašistih, nacijah in ameriških burboncih označeno za — marksizem, boljševizem in komunizem!

Končno — koliko je pa vreden podpis Mussolinija in Hitlerja, čeprav bi podpisala kakšno nevtralnostni pakt glede Španije? Vsak tak podpis bi bil največji bluff! Oba sta dovolj dobro dokazala, da ne data nič na mednarodne pakte. Hitler je že pogazil celo vrsto paktov in Mussolini je raztrgal ustavo Lite narodov, pokazal osla vsemu svetu in začel roparsko vojno v Afriki.

Čas je že, da demokratične desice to spoznajo in nastopijo energično proti fašističnim diktatorjem.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Novice iz metropole

Cleveland, O. — Prvo o razstavi. Kot znano širom Amerike, se vrši tu v Clevelandu velika svetovna razstava, uradno Razstava Velikih jezer. Kakšna je ta razstava, je v celoti in podrobnosti še nihče opisal. Nekateri so jo opisali površno, komaj eno petdesetinko. Tudi jaz je ne bom, ker je sploh še videti nisem. In dokler si je ne ogledam, bo treba s tem počakati. Potem pa bom skušal napisati svoje vtise.

Vseeno rečem, da je razstava velikanska in obsega velik prostor, ni pa tako velika kakor je bila svetovna razstava, ki se je vršila pred nekaj leti v Chicagu. Vendar pa se tudi na tej razstavi vidijo svetovni čudeži. Nekateri pravijo, da se jim bolj dopade kakor pa čiška razstava. Je menda res vredno in priporočljivo, da si jo ogleda vsak človek, ki mu sredstva dopuščajo, ker kaj takega se ne vidi vsaki dan, vsako leto in tudi v celnem življenju ne.

Veliko Slovencev zanima "naša pristna slovenska gostilna", kakor pravijo. Obratujejo jo naši napredni trgovci. Ta gostilna je bila že nekaj opisana, toda pretirano, kakor slišim od več strani, to posebno, kar se potrebe tiče. Tudi se sliši, da z njo izgubo delajo. O pristnosti gostilne in potrebi v njej se bom prepiral osebno, ko si bom šel ogledat razstavo. In gotovo jo bom tudi opisal tako, kakršna je. To gostilno so najprej hoteli prevzeti slovenski narodni domovi, v prvi vrsti SND na St. Clairju. Izpovedali pa so, da je pogodba z vodstvom razstave veliko pretirana v ceni in so idejo o pravem času opustili. Toliko o razstavi do oglada.

Zdaj pa nekaj o Cankarjevi reviji. Kot že znano, se je v Clevelandu pričelo gibanje po večjem številu naprednih društev in posameznikov za izdajanje napredne mesečne revije v počastitev spomina Ivana Cankarja, katerega so si po njegovi smrti pričeli prisvajati klerikali (dokler je bil živ, so ga blatili, ker je bil pač njih nasprotnik). Stvar je že v polnem tiru: organizirana je bila ustanova, ki bo izdajala "Cankarjev glasnik" in storjeni drugi koraki, da prične revija čim prej izhajati. Zdaj se zbira fond \$2000 in v kratkem, ko bodo natisnake potrebne listine, se bo pričelo z nabiranjem naročnikov za to revijo. Izhajati bo prišla, kadar se dobi tisoč naročnikov in zbere prej omenjeni fond.

Revija bo urejevana v naprednem duhu, v pravem delavskem duhu, v duhu delovanja Ivana Cankarja. Za urednika te revije je od velike večine priporočen stari, a še vedno živili in sposobni Etbin Kristan.

Ta revija ne velja samo za Cleveland, ampak za vsa Ameriko. Vsakega zavezanega delavca in rojaka je dolžnost, da se naroči nanjo, postane ustanovni član in drugače pomaga tej ideji. Revija bo gotovo nekaj dobrega in užitega. Ideja je podprta tudi XI. redni zbor JSZ, ki se je vršil v Chicagu prve dni julija in soglasno sprejel za devno resolucijo.

K tej Cankarjevi ustanovi lahko pristopi vsak posameznik in vsako društvo. Vstopnina je \$10. Vsako društvo ali posameznik, ki plača to vsoto oziroma postane član, ima pri ustanovi vse pravice, to je lahko volil in je izvoljen v odbor. In predno kdo nasprotuje tej ustanovi, naj se prej informira o celi stvari. Najboljše je, da pride na naše seje, kjer naj svetuje, ako vidi, da ni kaj prav. Naj zadostuje o tem za danes.

V okolici Clevelanda in po vsej državi Ohio je velika suša; dežja, pravega dežja noče biti. Ako pride dež, je navadno ploha, ki pa ne tekne dosti. No, saj draginja je vseeno velika, pa naj bodo letine dobre ali slabe. Za to skrbijo že spekulantje s kapitalisti vred.

Se nekaj bi rad omenil, kar je zelo važno za delničarje SND na St. Clairju. Vprašanje je namreč predelava starih pivskih prostorov, kar sta direktorji in Klub društev SND dala na razpravo vsem društvom — delničarjem.

Naj tu na kratko omenim svoje mnenje: Ako se ima potrošiti od pet do šest tisoč dolarjev, naj se potroši tam, kjer bo trajna korist za dom in delničarje. Sem proti temu, da bi se delalo stroške s predelavo starih prostorov v ozadiju. Tam zadaj je odgovarjalo v času prohibicije, ko se je bilo treba skrivati v temne kote in skrite luknje. Tega sedaj ni več treba, ko je vse odprto in poštena pišča.

Ako se kaj potroši, naj se potroši za lepe in primerne prostore spredaj, da bodo dostopni vsem rojakom in družinam in posebno še drugim narodom. Spradaj, spredaj na pročelju! Stari prostori naj ostanejo še v prometu za igralce in balincarje. Poštene trgovine v lepih prostorih se ni treba sramovati. O tem se še oglasim v domačem listu.

Anton Jankovič, 147, zastopnik Prosvete.

Glas iz Minnesote

Gilbert, Minn. — Prosperiteta se pri nas še ni oglašila in tudi ni izgledov, da se bo. Kar se naše naselbine tiče, ni tukaj drugega dela kakor religije, tako znano WPA. Koliko časa bo šlo tako naprej, je težko povedati. Vidi pa se mi, da se jemlje z enega kupa in daje na drugega, ki je že zdavno prenapolnjen do vrhuna. Dobiček od tega imajo največ prekupevalci življenjskih potrebščin.

Tudi po Minnesoti imamo tako hudo sušo, da niti najstarejši naseljenci ne pomnijo kaj takega kakor je letos. Na kakke prideleke ni dosti upanja. In vrhu tega, kar ni v zvezi suše, bo pa požar uničil. Sedaj, ko to pišem, je požar že uničil precej farmarskih objektov. Samo v enem okrožju je požar že uničil do trideset farmarjev z vsemi poslopiji vred. Ostali so brez vsega in so dosti na slabšem kakor pa takrat, ko so se naselili pred leti. Danes so ob vse — ob živino, poslopja, orodje in tudi ob rodovitno zemljo. Upam, da slovenski farmarjev ni v dotičnem okrožju, kjer so večinoma naseljeni Finci.

Drugi večji požar je v drugi smeri, namreč ob cesti, ki vodi v Duluth. Tam pa je precej slovenskih naseljencev. Ako je že kateri prizadel, mi ni znano, upam pa, da ne. Požar še ni pod kontrolo, ker to je naporno delo v tako vetrovnem vremenu kakor je zdaj.

Kar se slovenskih naseljencev in naselbin tiče, je malo bolje kakor pa, kjer so druge narodnosti. Slovenske farmarje se takoj spozna, da ljubijo čistost okoli svojih poslopij: nimajo tiste velike suhe trave in grmičevja okrog njih, kar je najbolj priljubljeno za požar. Resnica pa je tudi, da v takih slučajih je tudi najboljši Slovenec v nevarnosti katastrofe.

Nedavno je prišel do mene slovenski popotnik s svojo robo. Pravi, da domače sva se pogovarjala o tej in drugi stvari. Vprašal sem ga, če je bil pri mojem sosedu in če je kaj prodal. On mi je enostavno povedal, da ne, ker on gre same okrog slovenskega naroda. Kako pa veš, kje

Triumfni obok, ki ga je dal zgraditi ruski car Aleksander I. 1826 v Moskvi in katerega bo sovjetska vlada podrla.

Slovenci stanujejo? sem ga vprašal. Odgovoril mi je, da je to prav lahko. Samo na vrt da pogleda in takoj ve, ali so tam Slovenci ali druge narodnosti. Slovenci imamo radi snago okoli svojih domačij.

Na Gilbertu imamo različne korporacije, ki imajo svojo bogastvo pod zemljo v železni rud. Ali njim ne gre v glavo, da bi črpali rudo globoko iz zemlje. Črpajo jo le tam, kjer je vse odkrito, da z manjšimi stroški množijo svoje bogastvo. Te korporacije imajo tudi svoje hiše, tako znane kempe ali lokacije. V dotičnih hišah so bili naseljeni delavci, ki so zanje delali, dokler so jih potrebovali. Ali sedaj ne potrebujejo njih telesne moči več, ker so do kraja izčrpani in pa tudi, ker sploh dela ni zanje. Družbe so prišle do zaključka, da je najbolje, da se teh hiš iznebijo in z njimi vred tudi ljudi, ki so v njih stanovali.

Rečeno, storjeno. Družbe so prodale cele vrste hiš prekupevalcem in ljudem napovedale, da se morajo izseliti od tega in tega časa. Nič ne vprašajo, ali imajo dotične družine prostor, kamor bi šle pod streho. To je njih deveta briga.

Pa se še dobe Slovenci med nami, ki se ob času volitev potetejo za interese teh družb, da dobe moč v svoje roke. Ni čudno, da se je neki rojak izrazil tukaj, da dokler smo imeli prohibicijo, je slovenski glas stal kvoder, zdaj ko imamo pivo, pa zadostuje nikel in ga imaš.

Anton Zganjar.

O delu in nesreči

Broughton, Pa. — Delavske razmere so tukaj še precej povoljne. Tukaj je premoženik Pittsburgh Coal kompanije Montour 10, ki obratuje po pet dni na teden. Rov je popolnoma mehaniziran, kar pomeni, da dela precej manj ljudi kakor bi v drugem slučaju. Premog nakladamo s stroji. Družba ne potrebuje ne voznika niti mule za prevažanje vozičkov. Z motorjem pripeljejo od 30 do 40 vozičkov. Tam je samo en delavec, ki opravlja vse delo. Samo na gumb pritiska in vozički se premikajo in obenem polnijo. Premog prihaja v nje po "belto" ali traku.

V skupini, pri kateri delam jaz, je nas 27 mož. Imamo devet prostorov. V vsakem prostoru delajo trije možje in vsak prostor ima svoj stroj za rezanje premoga. Iz vseh prostorov gre premog po traku v vozičke. Plače imamo 55c od tone, zasluži se

pa tako kakor so delavci — od \$5 do \$7 na dan.

Delo je tudi nevarno. Ta dopis pišem v bolnišnici Mercy v Pittsburghu, ker me je v rovu potolklo dne 27. julija. Koliko časa bom nesposoben za delo, ne vem. Ker se mi pa zdravje precej dobro vrača, upam, da se bom kmalu nahajal med prijatelji. Kar se tiče potrebe v bolnišnici, je še precej povoljna. Strežnice so pridne. Izjema so le one, katerim pravimo — vrane. Te mi malo nagajajo, a ne vem, zakaj. Mogoče nisem dovolj katoliški.

Zahvaljujem se vsem obiskovalcem iz Broughtona, Libraryja, Willocka in Imperiala. Lepa hvala vsem skupaj. Sedaj bele človek ve, koliko je vredna naša mati SNPJ. Vpišite se, kateri še niste člani, ker nikdo ne ve, kdaj ga nesreča zadene. Tudi jaz sem šel zdrav na delo, toda drugi dan sem se znašel v bolnišnici. Pozdrav vsem članom in članicam. John Grobin, 52.

Kegljanje

West Allis, Wis. — Društvo št. 104 SNPJ priredi ob koncu tega tedna kegljanje v prid svoje blaginje. Prične se že v soboto zvečer in se nadaljuje v nedeljo dne 16. avgusta. Vrši se pri L. Belskarju na 1309 So. 60 st. Ker je kegljanje na prostem in v sredi naselbine, je za to priredbo veliko zanimanje. Sestra F. Candek je pridno na delu in je nabrala veliko dobrot. Ker pride veliko izvebanih kegjalcev iz Milwaukeeja, se je bati, da nam bodo odnesli vse dobrote. Pa nič zato, kar pridite! Ženske bomo imele tekmo same zase.

Vabljeni ste vsi člani in drugi rojaki. Ako ne boste kegljali, boste pa gledali iz senice. Kristina Pugelj, tajnica.

Društveni piknik

Lowellville, O. — Društvo št. 37 SNPJ bo prihodnjo nedeljo, 16. avgusta, imelo piknik v Carbonu, Pa., na State Line cesti. Imeli bomo vsega v obilici, pečene jagetjine in hladne pijače. Vse člane in članice kakor tudi druge prijatelje Hrvatce in Slovence iz okolice prijazno vabimo na to priredbo, da se skupno poveselimo. Vsem posetnikom bomo hvaležni in ob priliki vrnilo po možnosti ljubav za ljubov. Torej vsi, katerih je mogoče, na naš piknik prihodnjo nedeljo. (Dopis je prišel prepozno za sredino izdajo Prosvete.—Ured.)

Martin Soldo, tajnik.

Za sušo prišel ogenj

Biwabik, Minn. — Priloženo pošiljam trimesečno naročnino na Prosveto in vam obenem v kratkem sporočim o tukajšnjih razmerah. Nič dobrih novic nimam. Zaslužke je po železnem okrožju Minnesote bolj malo, suša pa velika. In kar ni uničila suša, zdaj grozi uničiti požar, ki razsaja tako, da morajo po nekaterih krajih farmarji z družinami vred bežati pred njim.

Tako se godi ubogi delavski pari, ki je tepena na vse načine. Kriva pa je tudi sama. Kjer bi si lahko pomagala, si noče, sili pa rada tja, kjer ni pomoči. Tako izgleda, da bo zmeraj tam, kjer je.

Frank Karish, 211.

Popravek

Cliff Mine, Pa. — Žepski gospodinjski klub bo imel piknik na 15. avgusta in ne na 16., kakor je bilo v Prosveti omenjeno. Prosim, da rojaki vzamejo to na znanje in se udeležijo našega piknika v soboto dne 15. avgusta. Frances Rozman, 145.

Odkod kozmični žarki

V postaji za proučevanje kozmičnih žarkov na Hafelekarju (2300 m) pri Innsbrucku je družba učenjakov pod vodstvom slovenskega profesorja dr. Viktorja Hessa tri leta samo s proučevanjem tega zanimivega znanstvenega problema. Kakor znano, je baš prof. Hess tisti, ki je pred štiri in dvajsetimi leti s meritvami na poletih z baloni odkril skrivnostne žarke. Sedaj je svoje raziskovalno delo prilično zaključil.

Ugotovili so, da se intenzivnost kozmičnih žarkov v teku dneva nekaj spreminja. O poldneva je največja, ponoči pa najmanjša. Tem je dokazano, da ima sonce na najmanjši vpliv na to žarkovje, nikakor pa ni s točeno, da izvirajo kozmični žarki iz njegovega leti je Američan Millikan zastopal nazir, da so ti žarki elektromagnetni valovi skrajno majhne dolžine, še manjše nego je dolžina entgenovih žarkov. To uziiranje so sedaj končno ovrgli. Izkazalo se je namreč, da za silno probone delce (elektrone, proton t. d.), ki jih magnetno polje zemlje odklini in ki opisujejo zelo zamotane proge, preden spejo na zemljo. Ameriški učenjak in Nobelov nagradjenec prof. Compton je pred kratko izračunal, da zadevajo zemljo, ki se giblje v stavov Rimske ceste z brzino 300 km na prosti drugimi, silno oddaljenim podobnim svom, pri tem gibanju različne množine kozmičnih delcev v skladu z njeno lego napravljeno nebu. Po njegovih računih bi moč kozmičnega žarenja vsak dan okrog 20.40 zveča časa doseči maksimalno moč. Tri opazovanja na Hafelekarju te njegove računanje precej dobro potrjuje.

To pa pomeni znaten korak naprej glede števila vprašanja, od kod izvirajo ti žarki. Se je skoraj gotovo, da izvirajo pač iz oddaljenih svetovij. Vendar je treba še nekoliko let opazovanja, ker je nihanje intenzitete v zvezi z zvezdnim časom zelo malenkotno nihanje po sončnem času je sedemkrat v in se da vsekako lažje ugotoviti.

S tem ni rečeno, da utegnejo kozmični žarki izvirati prej iz sonca nego iz oddaljenih svetovij. Sonce vpliva na svojem dnevnem polu na magnetska in električna polja v naših zračnih plasteh, ki imajo spet svoj vpliv intenzivnost in odklon kozmičnih žarkov. Hafelekarju so tudi preiskovali, ali je nova zvezda v Herkulu, ki se je pojavila v cemburu 1934, kakšen vpliv na kozmično žar. Kakor znano, so tedaj neki raziskovalci na pili s trditvijo, da takšen vpliv obstoji in tega sklepali, da izvira kozmično žarenje eksplozij v svetovnem prostoru, ki se nam kažejo v obliki novih zvezd. Istočasno stracije treh morilnih instrumentov na Hafelekarju pa so pokazale, da tistega vpliva ni. Danes vse kaže, da kozmično žarenje ma svojega izvora v svetovju naše Rimske ste, temveč da prihaja iz dosti bolj oddaljen svetovij.

Živali kot strelodvodi

Vsako leto, ko pride s poletjem čas naberati lahko v vseh listih mnogo člankov in prav o nevarnosti blika. Kakor med mnogimi fiziki je tudi v krogih lajkov precej razširjeno mnenje, da so živali, posebno psi, izvrstni "strelodvodi", ki strela nase kar vlečejo.

Kakor je videti čudno, vendar se je že zgodilo, da niso imeli pastirji, ki jih je treba presenetiti na pašni, niti najmanjše teleške kode od strele, dočim je obležalo okrog vse polno ubitih ovc. V Prvilu pri Char su je stopal neki mlinar med konjem in osli, ki sta bila natovorjena z žitom. Nastala je vihta. Živali sta ostali ob blisku na mestu, mlinarja je omamilo, toda razen tega ni imel druge škode. Pri Worcesteru strela ubila konja, ne da bi se otroka, ki je vodil, niti dotaknila. V Belgiji je bil nekdo wien s svojim psom v sobi, ko je nastala vihta. Strela je švignila skozi zaprto okno in ubila psa, Cowen pa ni občutil najmanjšega pretresa. 11. julija 1819 je čilo na francoskem kopališču Chateaufeuft maoš v cerkev. Ubilo je od vseh ljudi oseba a obenem tudi vse pse, ki so bili pribe v cerkev pred nevihto.

Dieta in lepota

Poleti zahteva nega telesne lepote postdieta. Nekateri zdravniki niso samo za to, da se morali omejiti v uživanju mesa, jaje, sira, temveč tudi sadja, jagod in zelenih listov. Od zelenjave pripravljajo diete, ki vsebujejo kumarček, solato, zeleno. Kislo mleko velja že od davnih časov za nedolžen in pomlajevalni pripomoček.

Marsikomu dela v tem času nadlego znoj, se nabira pod pazduho. Posebni vložki v oblačila, ki so jih prejane čase zoper to uporabljali, so štiti obleko, temeljnega zla pa niso odpravili. Bolj priporočljivi so modernizirani vložki, ki iz sušnega usnja, preluknjani, impregnirani s kovinami, ki omejujejo znojenje. Se boljša metoda mazanja znojčih se delov z alkalno raztopino formalina, ki jo uporabljajo v ke in noge. Pod pazduhami pa moramo razbijati slabotnejšo raztopino, ker je kolodrosti bolj občutljiva. Ljudsko naziranje, da kravevno obravnavanje telesnih delov, ki preveč pote, škodljivo učinkuje na ostale delov, ni nize, je v tej obliki brez vsake podlage.

George Varoff, svetovni prvak v skakanju

KNUT HAMSUN:

GLAD

Poslovenil FRAN ALBRECHT

Kaj ni bilo precej vseeno, naj li vrnem tistih deset kron ali ne? Če sem jih že prejel, so bile moje, in tam, odkoder so prišle, gotovo niso trpeli pomanjkanja. Vzeli sem jih vendar moral, ker so mi bile pač poslano; da bi jih prepustil postreščku, bi vendar ne imelo nobenega smisla. Tem manj bi imelo pomena to, da vrnem drugih deset kron nego tiste, ki sem jih bil prej prejel. Torej se ni dalo pri vsem tem nič ukreniti.

Poskušal sem opazovati drvenje pred samo na trgu in se pečati v mislih z brezposelnimi mi stvarmi; toda ni se mi posrečilo in zmerom sem moral misliti na tistih deset kron. Navsezadnje sem skrčil pesti in se ujezil. Učalo bi jo, sem rekel, če bi jih vrnil; čemu torej storiti to? Vendar sem hodil okoli in se smatral za preveč dobrega za vse mogoče, stresal z glavo in si pravil: Ne, hvala lepa! Zdal pa sem videl, kam to pelje — spet sem bil na cesti. Celo ko sem imel dovolj povoda za to, si nisem obdržal svojega dobrega, toplega bivališča; bil sem ponosen, skočil pri prvi besedi kvišku, plačal tistih deset kron na desno in levo in šel svojo pot. Z vso ostrnostjo sem se pričel obojati, da sem bil zapustil svoje stanovanje in se spet pahnul v takšno stisko.

Sicer pa naj žveplenorumeni hudič vzame vse vkup! Saj vendar nisem prosil denarja, komaj da sem ga imel v roki in ga takoj spet oddal ter plačal z njim čisto tuje ljudi, ki jih v življenju ne bom več videl. Da, takšen človek sem bil jaz, do zadnjega vinarja sem zmerom plačal vse, če je bilo treba. Če sem Ylajali prav poznal, ji tudi ni bilo žal, da mi je poslala denar; kaj pa sem se tedaj prav za prav mučil? To je bilo najmanj, kar je lahko storila — da mi tuptam pošlje kak desetak. Ubogo dekletce je bilo vendar zaljubljeno vame. In prav pošteno sem se bahal s to mislijo pred seboj. Brez dvoma, zaljubljeno je bilo vame, ubogo dekletce!

Ura je bila pet. Spet sem se po svojem dolgem nervoznem razburjenju zgrudil vase in znova sem občutil tisto prazno brnenje v glavi. Naravnost predse sem gledal, imel oči topo odprte in zrl tja proti Slonovi lekarni. Glad je divjal v meni, hude bolečine sem trpel. Ko strimim še kar tako v zrak, se zjasi pred mojim pogledom postava, ki jo nazadnje vidim čisto razločno ter jo spoznam: žensko z zemljicami zraven Slonove lekarnarje.

Vzdrgetal sem, vzravnal se in preudarjal. Da, bilo je res tako, ista ženska za isto mizo na istem mestu. Začel sem parkrat, počel s prsti, vstal in se napotil tja proti lekarni. Le nobenih neumnosti! Vraga me je brigalo, če je bil to prigoljufan denar ali dobri, norveški kramarski novci iz arebra iz Kongsberga! Smešen nisem hotel biti, človek umre lahko tudi iz pretrane osabnosti...

... Tako grem krog vogala, se zaplčim z očmi v žensko in se postavim prednjo. Na smehnem se, pokimam kot dober znanec in urav-

nam svoje besede tako, ko da je to povsem samo ob sebi umljivo, da sem prišel še enkrat. "Dober dan!" pravim. "Skoro gotovo me ne poznate več?"

"Ne," odgovori ona počasi in se ozre vame. Nasmehnem se še bolj, ko da se samo šali, če pravi, da me ne pozna, in rečem:

"Ali se ne spominjate, da sem vam nekoč dal par kron? Takrat nisem dejal ničesar, kolikor se spominjam; tak sem jaz ponavadi. Če ima človek opraviti s poštenimi ljudmi, ni treba, da bi se kaj pogodil in tako rekoč sklepal pogodbe za vsako malenkost. Ha, ha! Da, jaz sem bil tisti, ki vam je takrat dal celo šumo denarja."

"Ne, zares, vi ste bili to! Da, zdaj vas tudi spet spoznam, če dobro premislim..."

Hotel sem ji zabraniti, da bi se zahvalila za denar in pravim zato hitro, dočim sem si že z očmi izbral jestvine na mizi:

"Zdaj sem prišel, da si vzamem žemlj." Tega ni umela.

"Žemlje," sem ponovil, "zdaj bi rad tiste žemlje!" sem rekel in se zamajal na glas, kot bi se ji moralo že takoj zasvetiti, da sem prišel ponje. Vzel sem tudi hlebeček s stojnice, nekakšen mlečni kruh, in ugriznil vanj.

Ko je ženska to zagledala, je vstala s svojega sedišča in nehote zakrčila z rokami, kot bi hotela varovati svoje blago ter mi dala razumeti, da me nikakor ni pričakovala, da jo opam.

Ne? Res ne? Ona je res imenitna ženska! Ali je pač še kdaj doživela to, da bi kdo shranil pri nji cel kup denarja, ne da bi ga pozneje zahteval nazaj? Ne — torej vidite! Ali misli mar, da je bil to ukraden denar, ki sem ga ji kar tako vrget tja? No, tega torej ni mislila; to je bilo res dobro, prav dobro! Zelo ljubeznivo od nje, če se amem tako izraziti, da me je vendarle imela za poštenjaka. Ha, ha! Ona je prav res imenitna!

Cemu da sem ji prav za prav dal tisti denar? Ženska se je razsrdila in glasno kričala.

Pojasnil sem, čemu sem ji dal denar, pojasnil vso stvar mirno in s poudarkom: Moja navada je pač, da delam tako, ker imam vse ljudi za dobre. Še smerom, če mi je kdo ponudil kontrakt, kakšno pogodbo, sem zmajal z glavo in rekel: ne, hvala lepa. Boga mi, tako sem jaz vajen!

Toda ženska še zmerom ni umela.

Poprijel sem se drugih sredstev, pričel govoriti ostro in si prepovedal vsako neumnost. Ali se ji še nikoli ni pripetilo, da ji je bil kdo na ta način plačal vnaprej? sem vprašal. Seveda sem mislil ljudi, ki imajo dosti denarja, postavim nekateri izmed konzulov. Nikoli? Da, a jaz tega vendar ne morem utrpeti, če ji je tak način obveščanja nov. V inozemstvu je povsod tak običaj. Nemara da ona nikoli ni bila za mejo? Ne? Torej vidite! Potem tudi ne more govoriti o tej stvari... In po teh besedah sem pograbil nekaj hlebečkov na mizi.

(Konec prihodnjik.)

Medtem so naša tri dekleta že naprej zabavale občinstvo s svojimi norčijami. Nenadoma je Kristina obetala, pobledele na vso moč in se ustavila kot okamenela pred nekim zrcalom. Pogledal sem sam vanj.

Strahna igra prevare! Kateri obupnejši privid naj bi bil še mogel vstati iz te odurne očesne prevare?

Pred Kristino, pred menoj samim, ki sem ves preplašen strmel v ogledalo, in se videl v njem z neznanako tankimi prsi in z drobno glavo, je stalo dražestno, vitko ljubko bitje. S tem, da je spadiło prirodne oblike, je zrcalo popravilo naravno napako. Pred resnično je v zrcalu stala polepšana Kristina in živi kazala podobo, kakršna bi bila mogla biti, če bi bila usoda to hotela.

Klic — skoro krik: "Bobeta! Bobeta! Le poglej!"

Bobeta je prihitela, s solzami smeja v očeh. Tudi Lulu, Mady in vsi trije mladeniči so pristopili...

Osuplost jim je pregnala vse veselje. Kristina je stala še zmerom negibna. Prijel sem jo za roko, Bobeta jo je objela in jo hotela odpeljati...

"Kristina, pojdi, prosim te."

Kristina jo je rahlo odpehnila. Strmel je neprestano v to varljivo podobo in si skušala ohraniti v spominu njen sladki, grozni privid.

"Pojdi vendar, dragica! Pojdi!"

Nazadnje smo jo vzeli medse in dekleta so jo tako dolgo poljubljale, dokler ni odšla z njimi.

Bili smo zelo ljubeznivi z njo ta večer. Polagoma se ji je vrnil smehljaj, toda pogostoma, zelo pogostoma smo opazili, kako se je zmeraj iznova potapljala v notranje opazovanje tistega lepega mladega dekleta, kakršno bi bila mogla biti in ki ni bilo nič drugega kakor privid v zrcalu.

Francis Carso:

Letnik 16

Prizor iz velike vojske

"Letnik 16!"

"Da."

Vlak je drdral skozi noč proti Parizu. Baboche, ki je zaradi dekleškega obraza, okroglih oči in svojega odkritosrčnega značaja zbuja pozornost vseh vojakov, ki so se vozili z njim na dopust, si je pomaknil čelado v tilnik. Zdal so si ga lahko bolje ogledali. Zdelo se je, da je v zadregi. Toda spretno je potegnil komisno vrečo iz mreže za prtljago, jo odprl, izvlečel na dan pol hleba, lično odrezal tenak kos, razlomil tablico čokolade na koščke in pričel jesti.

"No, mali?" ga je v pozdrav ogovoril blaten korporal.

Bavoche je povesil pogled in ni nič odgovoril. Kakor ubogljiv otrok je držal krušno vrečo na kolnih. Bilo ga je smešno videti. Čelada se mu je svetila. Sivi bojni plašč mu je segal prav do ušes in zares je bil podoben otroku, ki med šolskim odmorom ravno malica z maslom namazani kruh in čokolado po grošu.

"Kam se pa vlečeš na dopust?" je pozvedoval korporal.

"V Panam!" ... je odvrnil Bavoche. Nato se je popravlil: "... V Pariz!"

"Panam! ... Ta je dobra! ... Dejaj je, Panam!" je zaklical iz kota velik možakar, ki je bil videti šaljivec. "Si morda ti iz Panama, mali?"

"Kajpada! ... Iz Rue d'Angoulême."

"Tako, tako! ..."

Šaljivec, ki je očitno preziral mlade letnike, je pa dodal: "Kolikokrat si pa že bil v kajoi?"

"Nikoli še nisem sedel."

"Zakaj pa ne?"

Bavoche je opazil, da se norčujejo iz njega. Pojasnil je:

"Pri nas kaj takega ne gre, razumeš? Enkrat se še lahko zgodi, enkrat, večkrat pa ne! ... Pri drugem te že postavijo pred vojno sodišče. In tiste, ki so že sedeli enkrat, pošljejo med žične ovire, v najsprednjo črto."

"In tega te je seveda strah, kaj?"

"Prav nič! ... Toda polkovnik je ukazal, da morajo vsi tisti, ki so že bili v luknji, defilirati pred vsem regimentom. Razumeš?"

Tedaj se je vmešal korporal v razgovor.

"V katerem odseku ste pa zdaj?"

"Človek božji, pazi na jezik, bodi previden!" se je zaključljivo rogal šaljivec. "Kaj ne vidiš, da nas ta mali tod s svojo najsprednjo črto prav pošteno za nos vleče? Ah, la, la! ... Vi ste vaše žične ovire napeli pač tam nekje okoli Montblanca, kajne?"

"Ze prav!" je Bavoche urno odvrnil, "jaz vsaj tičim v jarku. Na to lahko prišezem, saj sem le-teči regiment!"

"Ni mogoče?"

"Prostovoljci?" je povprašal korporal.

"Sami prostovoljci letnika 16, prav res. Vi se tamle je kar smejte, kolikor vas je volja, vsekakor imamo mi že svoj napad v Champagni za seboj. ... Kar malo povprašajte, pa brž! ... Saj tamle sedi vojak iz kolonij, ki je njegov regiment ležal poleg našega. ... Ti, poslušaj! ... je res ali ne? ... smo skupaj naskočili v bitki, ali ne? ..."

"Pač!" je odgovoril vprašani, ki se je zdelo, da z odprtimi očmi spi.

Vsi so molčali. S polno paro je drvel vlak skozi male postaje. Zvižganje in elastično je drsel po tiru. Luč je izpod stropa širila neprijetno svetlobo in val, ki so se vozili na dopust in so poslušali korporala, šaljivca in Bavocheja, so čutili, kako jim vstajajo v spominu grozne slike vojnih strahot.

Od tega so začutili čudno zaspianost. Korporal je pokimalval z glavo. Bavoche si je z drobitkami, ki so bile bele kot mleko, nabasal usta, da mu ni bilo treba govoriti in celo šaljivec se je zdel zamišljen. Vendar je dejal z nizkoto okrutnostjo:

"Kdor je pravi vojak, je moral sedeti vsaj enkrat v luknji, razumeš? — Sicer! ... Torej kar na dan z junaštvij iz Champagne, ti vojaški vajenec! ... Si se pač bal, kaj?"

"Seveda, tudi bal sem se!" je Bavoche pogumno priznal "navzlic temu..."

"Kaj, navzlic temu?"

"Mar se ti morda nisi nikoli bal?"

"Jaz? No, ta je pa dobra!" je zatulil dolgin.

"No, le malo poslušaj!" je dejal nato Bavoche z vso odkritosrčnostjo svojih let. "Bili smo v Tahureu, naš regiment..." Ne kateri tovariši in jaz smo morali tvoriti zvezdo, razumeš? Tedaj pride naenkrat do naskoka, razumeš? ... Seveda, mi smo manj tvegali, ker smo bili pri tleh. Opazovali smo napad ... črnovozniki so se umaknili artiljeriji in pehota je po oddelkih skakala iz zakopov. Tedaj si mislim: no, če bo šlo tako do konca, nam bo še lepa predla! ... Bilo mi je pravo figo za vse skup! ... Kar naenkrat dobimo, trije tovariši in jaz, povelje, naj se spazimo k drugemu bataljonu in sporočimo, naj napadejo z leve ... Ah, moj ljubi, to ti je bila šmentana zadeva! — No, lepo, izgubimo se ... Pif, pif, paf! Od vseh strani je zagrmelo in vidim, kako se vsi trije prekopicnejo ... Le previdno si pravim tedaj, toda saj razumeš, imel sem povelje in nisem se brigal za tovariše ... Dirjam dalje ... Vse prav in lepo! ... Poglavar, kateremu sem prinesel poročilo, zija vame in pravi: "Se hudo bojiš?"

"Seveda, gospod stotnik!"

"Povej tvojemu zapovedniku, mi nato zatuli v uho, da je vse v redu in da se odmaknemo na levo! — Nič skrbi, naredilo se bo ... naredilo se bo! Razumeš?"

"Seveda, gospod stotnik!"

"Torej zdaj pa kar na pot, ti trepetlika, glej da izgineš!"

"Zdaj se je pa reklo nazaj pri- ti! — O ti križana gora, to je pa bila zadeva! Torej odplazim se, da prinesem našemu staremu od- govor ... In spetoma pa po- za- bim, kakor za nalašč, da boš ve- del, ali je rekel poglavar, da se odmaknemo na levo, ali da se od- maknemo na desno! No, to jezlo- dejeva reč, si mislim. Zdaj sem pa v lepi godlji ... Kar nič več si nisem upal naprej, zakaj naš stari, ljubi moj ..."

"No, in?" je zmagoslavno zarežal šaljivec.

"O, to je pa nadvse enostav- no," je Bavoche vlijudno odvrnil. Nazadnje se je vse le dobro izte- klo ..."

"No, pa tvoj stari?"

"Zapovednik? ... Da, saj res! No, tega ni bilo več! — Medtem

ga je bilo raztrgalo na tisoč koš- čkov, zapovednika ..."

In mirno, kakor kak star vojak je Bavoche končal:

"Seveda — sicer bi bil gladko dobil petnajst dni temnice!"

HUMOR

Vljudnost

Vljudni knjigovodja je napisal na razglednico, ki jo je poslal svojemu šefu z dopusta, takole:

"Ne zamerite mi, prosim, da vam pišem kar v srcaji; danes je namreč strašno vroče!"

Vse za bodočnost

"Ali niste nič mislili na bodo- nost; ko ste poverili denar, ob- toženec?"

WEEKS DENTAL OFFICE

Vedno nizke cene

za X-RAY

Ure: 8:30 do 8:30 zvečer

Phone: Harrison 0751

326 S. STATE ST.

Opposite Davis Store, 2d fl.

JUGOSLAVIJA

preko

JUŽNE PROGE

Solčna stran Atlantika

NAJHITREJŠA DIREKTNA LINIJA

VULCANIA SATURNIA

20. avgusta — 8. septembra — 26. septembra

SLIKOVITA PROGA PREKO GENE

15 ur udodne železniške vožnje do vaše domovine

REX (najhitrejši parnik C. (Edini girostabilizirani parnik na morju na južni progi) DI SAVOIA

22. avgusta — 29. avgusta — 5. sept. — 19. sept. — 5. okt.

Na vseh parnikih dobite najboljšo hrano, udobno posteljo in luksu- riozne akomodacije, vsled česar je Italian Line postala glasovita.

Za informacije in rezervacije obrnite se na kateregakoli pooblaščenega agenta ali na 333 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

ITALIAN LINE

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije, se lahko naroči na list Prosveta. Naročnik prejme 10. redno konvencijo, se lahko naroči na list Prosveta. Naročnik prejme 10. redno konvencijo, se lahko naroči na list Prosveta. Naročnik prejme 10. redno konvencijo, se lahko naroči na list Prosveta.

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cincro in Chicago je...
1 tednik in...	1 tednik in...
2 tednika in...	2 tednika in...
3 tednika in...	3 tednika in...
4 tednika in...	4 tednika in...
5 tednikov in...	5 tednikov in...

Za Evrope je...

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v plačilu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takej naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati do vsote lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$...

1) Ime...

Naslov...

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2) ...

3) ...

4) ...

5) ...

Mesto ...

Nov naročnik ...

Star naročnik ...

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čas- knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in dr.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA GLASNO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene zmerne, unjsko dele prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustrezna pojasnila

Privid

Lulu, Mady, Bobeta — in Kristina, Bobetina sestra. Troje lepih, veselih, mladih deklet in mala pohabljenka.

Bile so vajenke pri modistki-Badinovi. Mi pa, veseli notarski praktikantje, smo jih ogledovali s pisarniških oken, kako so se sedele okrog mize, pokrite s travkovi in peresi.

Vsekakor — Fourniala, Francois in Michel, sta bila Luluji na brata in ta okoliščina je v očeh naših rodbin opravičila marsikateri naš skupni izlet. Francois je posebno odlikoval Mady, Michel je pisal stihne na Bobeto, Pagivel je koprnel za Lulu. Jaz, ki tedaj nisem bil zaljubljen in sem bil zmerom dober človek, sem si dal obesiti Kristino, zakaj Bobeta ne bi bila nikoli šla z doma brez se- stre. Nikdar ne bi bila dopu- stila, da bi bilo ubogo deklet- mo ralo ostati samo pri starših, če- da bi bila brez kavalirja, ni- ga je že Bobeta sama imela.

Uboga mala Kristina! Pra- viji so, da šiva kakor vila. Dvaj- setletno grbavo dekle, ki je ime- lo glas kakor klovn! Sladko bitje, ki se je vsemu odpovedalo in ki se je zdelo, da mu je pre- težko breme zmečkal zgornji del života. Kristina — to plem- enito ime so ji dali v tolažbo.

"Kristina," nikoli je nismo klicali drugače, s kakim ljubko- valnim imenom. Bila je eno ti- stih bitij, katerih ne bi nikakor niti ne samo z besedo hoteli po- manjšati, tako krhka in drobna so.

Lulu, Bobeta, Mady, pa tudi Kristina, kako razposajene ste bile vendar tisti večer! Kakor divjaška družina smo bili, vseh

nas osem, z obema Fournialoma in z nežnim Pagivelom! Bil je lep, slavnosten nedeljski večer, semen je blestel v svetlobnih žarkih, divjal v odmevih glas- be, v hrupu vrtljakov in gu- galnic, krikih in smeju ljudi, v tulenju divjih zveri in nenad- nih glasovih vznemirajočih zvoncev.

Stopali smo sredi noči, ki je bila posuta kakor s svetlobnim prahom, si delali pot skozi va- ljujočo množico, se držali za ro- ke, kakor omamljeni od mlado- sti in neskrbnosti! Prehodili smo že vrsto svetilkačjih se eirkuških aotorov, streljajli s karabinkami v lopah "Medna- rodnih strelščih" in se po blisko- vo spuščali s tobogana. Ljudje so nas z-dopadajenjem opazo- vali. Lulu se je glasno veselila, Mady je še obvladovala svo- je zadovoljstvo, ki je sijalo iz oči, duhovita Bobeta, je govorila z duhom, Kristina je bila malo zmedeni, uživali smo živ- ljenje s polnimi požirki. Celo Kristina se je zdelo, da je po- polnoma srečna. V življenju so pač taki dnevi, kakor so rože v gozdu.

"Sem noter! Le sem noter!" Skočili smo na lesen oder zna- menitega podjetja, ki se je ime- novalo "Zrcalna palača". Na- pisli na levi in na desni so ozna- njali: "Vse se smeje, vse se ve- seli! Prava pariška zabava!"

Skozi vrata z zaveso smo po- nekaterih stopnicah, ki so vo- dile navzdol, prišli spet na tla. Bilo je notri malo obiskovalcev, nekaj vojakov. Prostor na prvi pogled ni bil prijeten. Po ogliškujučem hrupu zunaj je presenečala tišina, ki je vladala tod. Toda neka ženska, ki je popadla divja veselost, se je pričela tako smejeti, da se je bilo bati, da jo zadušil. In nena-

doma je tudi Bobeta izbruhnila v smeh.

Bilo ni tod nič drugega kot zrcala. Visoka zrcala so visela drugo poleg drugega na platne- nih stenah. Bila so to vzboče- na ogledala, ki so tako spadiła gledalca, da se je v vsakem okviru zagledal drugače spače- nega. Vsako zrcalo je na svoj poseben način potvrdilo gle- dalca, ga izmaknilo v groteskno pokost, ga stisnilo v pritlikovca, naredilo iz njega velikana, kro- glo, desko. Vrstu teh izzivanj je na vse zadnje tako ohromila čut za resničnost, da so posamezna ravna zrcala, ki so bila potuh- njeno obešena med druge, na- videz tudi potvarjala resnič- nost. Bila so dovolj filozofska, da se je prava podoba lastne zunanosti zdelo opazovalcu kot karikatura.

Bobeta se je še zmerom zvi- jala ob smeja. Lulu, ki ni bila nič manj vzradoščena, si je ven- dar zakrivala oči z roko, a Ma- dy se je tako zelo bala nevljud- nih zrcal, da smo jo morali si- liti, da se je gledala vanje, kar je vse prisotne imenitno zaba- valo, ker se je močno branila.

Opazoval sem Kristino ves čas in čutil globoko sočutje z njo. Tudi ona je stopala mimo zrcal, toda ostala je nema in reana. Tu je videla pred seboj ljudi, med katerimi sama ni bila več izjema. Ker so ta ogle- dala ustvarjala burkast, grozo- ten svet, so ustvarila svet po- njeni lastni podobi. Lulu, Bo- beta in Mady, ta lepo raskena dekleta, tod so bile tudi one le grbaste pokveke!

Stopal sem za njo, široko od- prte oči so se ji svetilkale od zamajenosti, vsa blede je bila v obraz in čutil sem, kako jo je v najgloblji notranjosti močno pretresalo.